

Сагач О. М.

ORCID 0000-0002-4504-3405

Доктор педагогічних наук, доцент кафедри педагогіки корекційної освіти та менеджменту,  
Чернігівський обласний інститут післядипломної педагогічної освіти імені К. Д. Ушинського  
(Чернігів, Україна) E-mail: oksmos78@ukr.net

Гришко Ю. Ю.

ORCID ID 0000-0002-0818-9130

Директор закладу загальної середньої освіти № 150  
(Київ, Україна) E-mail: yurijgrishko@ukr.net

Гришко Л. Г.

ORCID ID 0000-0003-2996-2556

Старший викладач кафедри технологій оздоровлення і спорту,  
Національний технічний університет України  
«Київський політехнічний інститут імені Ігоря Сікорського»  
(Київ, Україна) E-mail: laraukar@gmail.com

## ФАСИЛІТАТИВНИЙ ПІДХІД У ПРОЦЕСІ НЕПЕРЕРВНОГО ПРОФЕСІЙНОГО ЗРОСТАННЯ ВЧИТЕЛІВ

Етапами неперервного професійного зростання вчителя фізичної культури є: етап професійного самовизначення та розвитку під час навчання у закладі вищої освіти; етап професійного вдосконалення та професійного зростання під час післядипломної підготовки у ході підвищення кваліфікації. Успішність процесу підготовки майбутнього вчителя фізичної культури переважно залежить від характеру професійно-педагогічної взаємодії. Успішність процесу підготовки майбутнього вчителя фізичної культури не в останню чергу залежить від її характеру. Взаємодія між викладачем та вчителем фізичної культури у процесі підвищення кваліфікації останнього створює ситуацію партнерства, взаємного доступу до педагогічного ресурсу, формує основу для професійного зростання усіх її учасників. Для професійного розвитку педагога важливими є взаємодія, яка зародилась у процесі діалогового спілкування між членами групи вчителів-слухачів. Лектор виступає одразу в кількох ролях, зокрема, фасилітатора та консультанта, у кожній із яких він організовує взаємодію учасників процесу підвищення кваліфікації.

**Метою статті** є розгляд особливостей фасилітативного підходу як однієї із основоположних засад процесу неперервного професійного зростання вчителів фізичної культури.

**Методологічною основою** статті є філософські, психологічні, педагогічні теорії та положення, які розкривають концептуальні підходи щодо досліджуваної проблематики.

**Наукова новизна** полягає у дослідженні сутності фасилітативного підходу до процесу неперервного професійного зростання вчителів фізичної культури.

**Висновки.** У процесі неперервного професійного зростання визначальним стає педагогічне забезпечення професійного розвитку особистості вчителя фізичної культури. В основу навчання передусім має бути покладене розуміння потенційних можливостей професійного розвитку особистості, які закладені в ній самій.

**Ключові слова:** неперервне професійне зростання, майбутній вчитель фізичної культури, вчитель фізичної культури, конгруентність, фасилітація.

**Постановка проблеми.** Професійне зростання учителя фізичної культури – це процес, в основі якого лежить формування педагогічної майстерності. Етапами його неперервного професійного зростання є: етап професійного самовизначення та розвитку під час навчання у закладі вищої освіти; етап професійного вдосконалення та професійного зростання під час післядипломної підготовки у ході підвищення кваліфікації. Вихідною умовою досягнення вершин професійного зростання є високий рівень педагогічної компетентності. Це означає, що вчитель має володіти усією сукупністю педагогічних компетенцій, і водночас бути носієм знань, як педагог-предметник і методист, психолог, вихователь.

Підготовка педагогів до неперервного професійного зростання у процесі формування педагогічної компетентності здійснюється під час педагогічного спілкування, яке розглядається як форма взаємодії суб'єктів освітнього процесу в умовах їх рівноправної співпраці [11; 13, 92–98]. Розглядаючи цей процес, слід звернути увагу на явище фасилітації.

**Аналіз актуальних досліджень та публікацій.** Основу фасилітативного підходу складають праці В. Кременя, П. Лушина, Л. Орбан-Лембрика, Л. Петровської, К. Роджерса, Л. Романкова, Т. Сорочан,

В. Шукшунова, Г. Щедровицького. Так, К. Роджерс є автором концепції вільного розвитку людини. Л. Орбан-Лембрик, Л. Романкова, В. Шукшунов, Г. Щедровицький на основі системного підходу, досліджували проблеми управлінської діяльності. В. Кремень, Л. Петровська, Т. Сорочан у своєму науковому доробку відводили місце розробці проблематики фасилітації. П. Лушин розглядав механізми змінювання особистості як переходу до нової ідентичності, у розрізі екофасилітативного підходу. У вітчизняній науці більшість досліджень, присвячених фасилітації, виконані в контексті педагогіки [14]. Науковці, серед яких С. Борисенко, С. Врублевська, Р. Дімухаметов, Л. Куликова, розглядаються проблематику: упровадження в освітній процес форм і методів фасилітації, фасилітацію спілкування як вид педагогічної взаємодії, що сприяє саморозвитку суб'єктів спілкування.

**Метою статті** є розгляд особливостей фасилітативного підходу як однієї із основоположних засад процесу неперервного професійного зростання вчителів фізичної культури.

**Методологічною основою** статті є філософські, психологічні, педагогічні теорії та положення, які розкривають концептуальні підходи щодо досліджуваної проблематики.

**Наукова новизна** полягає у дослідженні сутності фасилітативного підходу до процесу неперервного професійного зростання вчителів фізичної культури.

**Виклад основного матеріалу.** На етапі навчання у ЗВО відбувається професійне самовизначення майбутнього вчителя фізичної культури, інтеграція його окремих якостей у професійну спрямованість, формування професійно-педагогічного мислення, становлення та розвиток Я-концепції студента як педагога. Професійне самовизначення – це новоутворення, що визначається своєю багатоаспектністю, головною ознакою якого є потреба у розумінні себе та своїх можливостей поряд із розумінням свого місця й призначення в житті. У процесі самовизначення відбуваються істотні зміни самосвідомості, спрямованості особистості, її інтересів, форм активності, нахилів, розвиток якісно нових синтезів, так званих передпрофесійних педагогічних здібностей; утворення якісно нових уявлень про себе – «я – майбутній педагог». Йдеться про формування передумов для розвитку майбутньої професійної діяльності в системі вищої освіти, які складають її «прегенезис» та є однією з основних умов її генезису на наступних етапах професійного становлення. Серед таких передумов – розвиток таких властивостей особистості, як стійка потреба у навчанні та вихованні інших [9, 312–345; 10].

Успішність процесу підготовки майбутнього вчителя фізичної культури не в останню чергу залежить від характеру професійно-педагогічної взаємодії. Взаємодія між викладачем та студентом стає можливою за умови інтелектуального та емоційного взаєморозуміння. Викладач сьогодні виконує як роль джерела знань, експерта (на лекції, семінарі, практичному занятті), так і роль фасилітатора [2].

Фасилітація є сукупністю навичок, які використовуються з метою організації обговорення проблемної ситуації та виконання за короткий проміжок часу усіх дій, що були заплановані. Виділяють фасилітацію соціальну та педагогічну. Під першою розуміють підвищення швидкості чи продуктивності діяльності особистості внаслідок актуалізації в її свідомості образу іншої людини (або групи людей), яка виступає як суперник або спостерігач за її діями. Під другою – посилення продуктивності освіти (навчання, виховання) та розвиток суб'єктів професійно-педагогічного процесу, за рахунок особливого стилю спілкування та особистості педагога [3, 242–243].

Використання соціальної фасилітації в освітньому процесі має на меті активізацію навчальної роботи студентів на занятті, внаслідок посилення таких домінуючих реакцій студентів, як експресивність мови, висловлювання власної думки, виникнення асоціацій та генерування критичних ідей [15, 22–25]. Педагогічна фасилітація є видом педагогічної діяльності, яка має допомагати студентам усвідомлювати власну самоцінність та підтримувати в них бажання розвиватись, самореалізовуватись, професійно зростати. Фасилітатор, який керує обговоренням проблемного питання або теми, у процесі заняття забезпечує успішну комунікацію між студентами та допомагає їм зрозуміти загальну мету, підтримує позитивну динаміку для досягнення поставленої мети [9, 312–345; 11].

Реалізація концепції педагогічної фасилітації передбачає створення низки умов, серед яких слід виділити такі, як: значущість навчання для студентів, конгруентність викладача. Конгруентність викладача виявляється у тому, що він усвідомлює своє ставлення до студентів, з якими він працює, зокрема, рефлексує взаємодію, розуміє та приймає свої справжні почуття стосовно них та ситуації, в якій вони знаходяться.

Завданням викладача є включення студентів у спільну взаємодію, розділення з ними низки управлінських функцій, з метою створення умов для пробудження інтересу щодо предмета та виникнення реальних змістовних мотивів вчення. Викладач-фасилітатор підвищує ефективність навчання, насамперед, за рахунок оптимізації процесу спільної роботи у групах «викладач-студент» та «студент-студент». При цьому важливого значення набувають форми та способи внутрішньогрупової взаємодії, а саме: те, як студенти спілкуються один з одним, як вирішують проблеми, приймають рішення та вирішують конфлікти. Головне завдання фасилітатора – донести до студента думку про те, що основний результат навчання у ЗВО – здатність до інтенсивного та грамотного пошуку знань, особистісні та професійні перетворення [12].

Заглиблюючись у практичну педагогічну діяльність, учитель фізичної культури поглиблює набуті вміння та здобуває нові. Так, вміння, сформовані на етапі навчання у ЗВО, за наявності відповідних умов, починають функціонувати в структурі загальнопедагогічних умінь. Залежно від потреб цієї практики змінюються й набуті у ЗВО знання. Процес навчання у системі післядипломної педагогічної освіти заснований на певних закономірностях, які уможливають ефективне управління процесом навчально-пізнавальної діяльності вчителя фізичної культури на основі передбачення її результатів; дають підстави

для наукового обґрунтування та оптимізації змісту, форм і методів підготовки вчителя до професійного зростання. Виходячи зі сказаного, допомога вчителю фізичної культури у набутті ним високого рівня професійної компетентності та розвитку педагогічної майстерності, є основоположним завданням як науковою, так і методичною роботи кафедри університету та інституту післядипломної педагогічної освіти.

Викладач, який здійснює підвищення кваліфікації вчителів фізичної культури, має відповідати тим вимогам, які висуваються до педагога, що забезпечує навчання дорослих, тобто андрагога. У структурі особистості такого викладача виділяють такі сфери: інтелектуальна, діяльнісна, емоційно-вольова. Система знань, складовими якої є дидактико-методичні знання, професійне мислення, здатність творчо мислити, належить до інтелектуальної сфери. Сформованість культури ставлення до навчальної діяльності належить до емоційно-вольової сфери. Здатність оволодівати певною системою методів, засобів, дій із підвищення кваліфікації вчителів належить до діяльнісної сфери. Отже, викладач має володіти високим рівнем педагогічної майстерності, знати свій предмет, мати високі комунікативні якості, бути здатним до професійного розвитку, уміти створити мотиваційні організаційно-педагогічні умови для професійного розвитку вчителів. Він має володіти широким спектром форм, методів та засобів навчання, розуміти вимоги та можливості конкретної категорії вчителів, що підвищують кваліфікацію, уміти скорегувати план заняття та технологію його проведення відповідно до цих вимог та потреб, бути консультантом-координатором. Його діяльність має спрямовуватись на активізацію мисленневих процесів учителя, забезпечення розуміння та сприйняття інформації як предмета обміну, індивідуалізацію педагогічної взаємодії, досягнення суб'єкт-суб'єктної взаємодії лектора та вчителя, який підвищує кваліфікацію. Отже, на сьогодні вчителю сприймається як суб'єкт навчального впливу у процесі підвищення його кваліфікації, якому забезпечують підтримку, а також створюють умови для його самостійної діяльності, творчості, педагогічної взаємодії. На думку Л. Коваленко, за такого підходу вчителі «стають співавторами занять, основна ж стратегія полягає у виявленні індивідуальних здібностей і нахилів учителів та створенні сприятливих умов для їхнього подальшого творчого розвитку та професійного зростання» [4; 5; 11].

Взаємодія між викладачем та вчителем-слухачем у процесі підвищення кваліфікації унеможливується без визнання права останнього на власну інтерпретацію та позицію, без інтелектуального та емоційного взаєморозуміння. Однією із вимог до викладача є здатність до конгруентної взаємодії. Під конгруентною взаємодією розуміємо спілкування, що ґрунтується на довірливих, щирих взаєминах у процесі взаємодії у групах «викладач-слухач», «слухач-слухач», тобто на виявах взаємної емпатії, на відповідності між усвідомленням досвіду, який переживає вчитель, та самим досвідом. Усталеним є визначення емпатії як здатності людини розуміти почуття інших та емоційно реагувати на них, співпереживати та співчувати; це вміння розуміти особливості сприйняття ситуації іншою людиною [9, 312–345; 7, 60–62; 8]. Таким чином, конгруентність викладача передбачає наявність широкого, відкритого, доброзичливого ставлення до вчителя-слухача, виявлення емпатії, якщо останній, наприклад, не знайомий із новим матеріалом.

Викладач здійснює зворотний зв'язок, що дає змогу з'ясувати відповідність форм, засобів, змісту занять рівню підготовленості вчителя-слухача, відстежити рівень засвоєння навчального матеріалу та скорегувати його в разі необхідності. Загальним завданням викладача є виявлення різноманіття точок зору, підтримка активності вчителів, звернення до їхнього професійного досвіду, сприяння взаємному збагаченню цього досвіду, поєднання теоретичних знань та практичних напрацювань, сприяння сприйняттю та засвоєнню інформації, заохочення творчості вчителів. Навчальне середовище, у якому здійснюється підвищення кваліфікації, виступає як реальність, у якій професійний досвід кожного вчителя активізує навчальне пізнання. Учителі розвивають власне критичне мислення, на основі аналізу інформації та певних обставин розв'язують проблемні ситуації, зважають альтернативні думки. Отже, доходимо висновку, що навчальний процес має відбуватись в інтерактивному режимі, коли інформація проникає у свідомість, що активізує діяльність, породжує зворотний інформаційний потік, який має зустрічний характер – від слухача до лектора та від лектора до слухача. За таких умов можна уникнути домінування однієї точки зору над іншою. Зворотній зв'язок сприяє ефективному обміну навчальною інформацією, допомагає усунувати перешкоди у професійному спілкуванні [4; 9, 312–345; 11]. Викладач має допомагати активізувати взаємоспрямовані потоки інформації та активність слухачів, професійний досвід яких не менш важливий, ніж досвід лектора, створюючи основу для виявлення ініціативи, спонукаючи до самостійного пошуку знань, спираючись на власний досвід.

Взаємодія між викладачем та вчителем фізичної культури у процесі підвищення кваліфікації останнього створює ситуацію партнерства, взаємного доступу до педагогічного ресурсу, формує основу для професійного зростання усіх її учасників. Основою у процесі підвищення кваліфікації вчителів фізичної культури має стати евристична освітня діяльність, у під час якої вчитель стає учасником конструювання усіх складових власного підвищення кваліфікації: змісту, мети, форм та методів [1; 5, 20–21; 6; 9, 312–345].

Взаєморозуміння, усвідомлення важливості й актуальності тем, співтворчість і синергія педагогічної майстерності сприяють подальшому саморозкриттю та самореалізації педагога. Розгляд актуальних теоретичних та практико орієнтованих питань має допомагати вчителю усвідомити необхідність підвищення рівня власних знань із теорії та методології, зрозуміти необхідність впровадження інновацій в освітній процес, дає змогу визначити місце кожного педагога в інноваційній, дослідній роботі, стратегію розвитку сучасної школи.

Для професійного розвитку педагога важливими є взаємодія, яка зародилась у процесі діалогового спілкування між членами групи. У процесі взаємодії та обміну досвідом між членами групи слухачів, у

якій представлені педагоги з різним стажем роботи або фахівці з різних предметів, створюється атмосфера взаємної підтримки, доброзичливості, яка зберігається у подальшій професійній діяльності вчителя фізичної культури. Лектор виступає одразу в кількох ролях, зокрема, фасилітатора та консультанта, у кожній із яких він організовує взаємодію учасників процесу підвищення кваліфікації. Фасилітатор, який керує обговоренням проблемного питання або теми, у процесі заняття забезпечує успішну комунікацію між слухачами та допомагає їм зрозуміти загальну мету, підтримує позитивну динаміку для досягнення поставленої мети шляхом дискусії, не ставлячи при цьому себе на чийсь бік [9, 312–345]. У ролі фасилітатора викладач сприяє взаємодії вчителів між собою, заохочуючи їх до самостійного пошуку інформації, координуючи виконання ними різноманітних навчальних завдань. У ролі консультанта – звертається до професійного досвіду вчителів, які підвищують кваліфікацію, здійснює допомогу у виконанні навчальних завдань та ставить нові.

Викладач має створювати на занятті таку атмосферу, за якої виникає можливість усвідомлення проблемних питань, труднощів та їх спільного обговорення. Увага групи має концентруватись на спільній конгруентній взаємодії та співпраці, в основу якої покладений принцип фасилітації. За такої співпраці дії, змодельовані у процесі занять, та їхня змістова складова мають відповідати змісту та характеру професійної діяльності педагога. Усвідомлення вчителем актуальності набутого досвіду створює передумови для подальшого ефективного розвитку. У разі конгруентної педагогічної взаємодії між спікером та слухачами усі взаємні посилення взаємодоповнюються та збігаються за своєю суттю.

У процесі підвищення кваліфікації вчитель фізичної культури стає реальним суб'єктом процесу навчання, але одночасно не може відійти від ролі експерта з методики навчання, змісту та організації освітнього процесу. М. Ераут указує, що педагогові вкрай складно відійти від стереотипу наставника, ментора. Отже, умовою продуктивності навчання у процесі підвищення кваліфікації стає освітня взаємодія вчителя-слухача та викладача. В іншому випадку викладач може сприйматись як щось «чужорідне», як особа, яка займає зверхню позицію. Наслідком такого сприйняття стає психологічний бар'єр та непорозуміння [13; 14, 169].

Отже, викладач, який здійснює підвищення кваліфікації вчителів фізичної культури, повинен розуміти, що педагогічні працівники мають відчувати потребу в навчанні та бути відповідальними за сам процес навчання; учитель, передусім, прагне до партнерських взаємин, обміну досвідом, краще сприймає інформацію, яка з цим досвідом пов'язана; учитель віддає перевагу заняттям, завдяки яким може зрозуміти, як досягнути поставленої мети. Зі свого боку, викладач має відчувати потреби аудиторії вчителів в освітньому процесі, розуміти значення співробітництва та взаємодії у процесі підвищення кваліфікації.

**Висновки.** У процесі неперервного професійного зростання, визначальним стає педагогічне забезпечення професійного розвитку особистості вчителя фізичної культури, а саме: особистість викладача, прояви емпатії та рефлексії, безумовне сприйняття, переживання суб'єктивного досвіду, розкриття потенційних можливостей студента або вчителя та їх актуалізація. В основу навчання, передусім, має бути покладене розуміння потенційних можливостей професійного розвитку особистості, які закладені в ній самій.

## References

1. Атрошкина В. Е. Компетентностный подход в непрерывном образовании педагогов. *Международные педагогические чтения «Непрерывное образование педагогов: достижения, проблемы, перспективы»* (Минск, 26–27 ноября 2015 г.) / М-во образования Респ. Беларусь, ГУО «Акад. последиплом. образования», ОО «Белорус. пед. о-во». Минск : АПО, 2015. 1 электрон. опт. диск (CD-ROM). С. 24–28.  
Atroshkina, V. E. (2015). Kompetentnostnyj podhod v nepreryvnom obrazovanii pedagogov [Competence-based approach in continuing education of teachers]. *Mezhdunarodnye pedagogicheskie chteniya «Neprevrynoe obrazovanie pedagogov: dostizheniya, problemy, perspektivy» – International Pedagogical Readings «Continuous Education of Teachers: Achievements, Problems, Prospects»*. M-vo obrazovaniya Resp. Belarus', GUO «Akad. poslediplom. obrazovaniya», OO «Belorus. ped. o-vo». Minsk, Belarus: APO, Pp. 24–28.
2. Ефименко С. М. Теоретический анализ тьюторского сопровождения развития будущих педагогов профессионального обучения как результат смены парадигмы образования. *Сибирский педагогический журнал*. 2011. №6. С. 143–154.  
Efimenko, S. M. (2011). Teoreticheskij analiz t'yutorskogo soprovozhdeniya razvitiya budushchih pedagogov professional'nogo obucheniya kak rezul'tat smeny paradigmy obrazovaniya [Theoretical analysis of tutor support for the development of future teachers of vocational training as a result of a change in the paradigm of education]. *Sibirskij pedagogicheskij zhurnal – Siberian pedagogical journal*. Novosibirsk, Russia. №6. Pp. 143–154.
3. Зеер Э. Ф. Личностно ориентированные технологии профессионального развития специалиста: научно-методическое пособие. Екатеринбург : ГППУ, 1999. 244 с.  
Zeer, E. F. (1999). Lichnostno orientirovannye tekhnologii professional'nogo razvitiya specialista: nauchno-metodicheskoe posobie [Personally-oriented technologies of professional development of a specialist: scientific and methodological manual]. Ekaterinburg, Russia : GPPU, 244 p.
4. Коваленко Л. В. Використання інтерактивних технологій у системі підвищення кваліфікації педагогічних кадрів. *Культура народів Причорномор'я*. 2007. № 115, Т. 1. С. 60–65. Retrieved from: <http://dspace.nbuv.gov.ua/handle/123456789/107544>

- Kovalenko, L. V. (2007). Vykorystannia interaktyvnykh tekhnolohiy u systemi pidvyshchennia kvalifikatsii pedahohichnykh kadriv [Victory of interactive technologies in the system of training the qualifications of pedagogical personnel]. *Kultura narodov Prychernomor'ia – Culture of the peoples of the Black Sea region*. Simferopol, Ukraine. №115, V. 1. Pp. 60–65. Retrieved from: <http://dspace.nbuv.gov.ua/handle/123456789/107544>
5. Колесникова И. А. Педагогическая реальность: опыт межпарадигмальной рефлексии. Курс лекций по философии образования. СПб: Детство-Пресс, 2001. 288 с.  
Kolesnikova, I. A. (2001). Pedagogicheskaya real'nost': opyt mezhparadigmaloj refleksii. Kurs lekcij po filosofii obrazovaniya [Pedagogical reality: the experience of inter-paradigmatic reflection. Course of lectures on philosophy of education]. SPb, Russia: Detstvo-Press. 288 p.
  6. Реан А. А., Демьянчук Р. В. Методологические основания психологического сопровождения педагога на разных этапах его профессионально-личностного становления. *Российский психологический журнал*. 2016. Т. 13. №1. С. 85–93.  
Rean, A. A., & Dem'yanchuk, R. V. (2016). Metodologicheskie osnovaniya psihologicheskogo soprovozhdeniya pedagoga na raznykh etapah ego professional'no-lichnostnogo stanovleniya [Methodological foundations of psychological support of a teacher at different stages of his professional and personal development]. *Rossiiskij psihologicheskij zhurnal – Russian psychological journal*. Moscow, Russia. V. 13. №1. Pp. 85–93.
  7. Родина Н. В. Психологія копінг-поведінки: системне моделювання: монографія. Одеса, 2011. 364 с.  
Rodina, N. V. (2011). Psykholohiia kopinh-povedinky: systemne modeliuвання: monohrafiia [Psychology of coping behavior: systemic model: monograph]. Odesa, Ukraine. 364 p.
  8. Родина Н. В. Роль Его-конгруентности личности в подолании стрессовых ситуаций та забезпеченні суб'єктивного відчуття безпеки. *Вісник Одеського національного університету*. 2014. Т. 19, Вип. 2. С. 270–281. Retrieved from: [http://nbuv.gov.ua/UJRN/Vonu\\_psi\\_2014\\_19\\_2\\_31](http://nbuv.gov.ua/UJRN/Vonu_psi_2014_19_2_31).  
Rodina, N. V. (2014). Rol Eho-konhruentnosti osobystosti v podolanni stresovykh sytuatsii ta zabezpechenni sub'iektivnoho vidchuttia bezpeky [The role of Ego congruence in particular in the region of stressful situations and in the absence of sub-active perception of safety]. *Visnyk Odeskoho natsionalnoho universytetu – Visnyk of Odessa National University*. Odesa, Ukraine. V.19, Vyp.2. Pp. 270–281. Retrieved from: <http://nbuv.gov.ua/UJRN/>
  9. Сагач О. М. Теоретичні і методичні засади професійного зростання вчителів у системі неперервної педагогічної освіти: дис. ...доктора пед.наук. Чернігів. 2021. 632 с.  
Sahach, O. M. (2021). Teoretychni i metodychni zasady profesiinoho zrostannia vchyteliv u systemi neperervnoji pedahohichnoi osvity [Theoretical and methodical ambush of professional education of teachers in the system of continuous pedagogical education]: *Extended abstract of doctor's thesis*. Chernihiv, Ukraine. 632 p.
  10. Сагач О. М. Організаційно-педагогічні умови неперервного професійного зростання майбутнього вчителя. *Вісник Національного університету «Чернігівський колегіум» імені Т. Г. Шевченка*. Серія: Педагогічні науки. 2019. №4(160). С. 202–206.  
Sahach, O. M. (2019). Orhanizatsiino-pedahohichni umovy neperervnoho profesiinoho zrostannia maibutnoho vchytelia [Organizational and pedagogical conditions of continuous professional growth of the future teache]. *Visnyk Natsionalnoho universytetu «Chernihivskiy kolehium» imeni T. H. Shevchenka – Bulletin of the T. H. Shevchenko National University «Chernihiv Colehium»*. Chernihiv, Ukraine. №4(160). С. 202–206.
  11. Сагач О. М. Умови та чинники неперервного професійного зростання вчителів. *Вісник Національного університету «Чернігівський колегіум» імені Т. Г. Шевченка*. Серія: Педагогічні науки. 2020. № 7(163) С. 141–146.  
Sahach, O. M. (2020). Umovy ta chynnyky neperervnoho profesiinoho zrostannia vchyteliv [Conditions and factors of continuous professional growth of teachers]. *Visnyk Natsionalnoho universytetu «Chernihivskiy kolehium» imeni T. H. Shevchenka – Bulletin of the T. H. Shevchenko National University «Chernihiv Colehium»*. Chernihiv, Ukraine. № 7(163) С. 141–146.
  12. Скопкарёва С. Л. Фасилитация в профессиональном образовании и система оценки качества образовательных результатов. Retrieved from: [www.ipkpro.ru/library/method/tradnov/2012/2/Skopkareva.doc](http://www.ipkpro.ru/library/method/tradnov/2012/2/Skopkareva.doc) (дата звернення 10.11.2021)  
Skopkaryova, S. L. (2012). Fasilitaciya v professional'nom obrazovanii i sistema ocenki kachestva obrazovatel'nyh rezul'tatov [Facilitation in vocational education and a system for assessing the quality of educational results]. Retrieved from: [www.ipkpro.ru/library/method/tradnov/2012/2/Skopkareva.doc](http://www.ipkpro.ru/library/method/tradnov/2012/2/Skopkareva.doc) (access date: 10.11.2021).
  13. Сумина В. Е. Развитие умений фасилитации общения у студентов в процессе овладения иноязычной речью: дис. ...канд. педагог. наук : Ростов-на-Дону. 2006. 189 с.  
Sumina, V. E. (2006). Razvitie umenij fasilitacii obshcheniya u studentov v processe ovladeniya inoyazychnoj rech'yu [Development of communication facilitation skills among students in the process of mastering a foreign language]: *Extended abstract of doctor's thesis* : Rostov-na-Donu, Russia. 189 s.
  14. Хілько С. О. Фасилітативний підхід до професійної підготовки майбутніх психологів. *Тези Всеукр. наук.-практ. Інтернет-конф. «Психолого-педагогічне забезпечення модернізації післядипломної педагогічної освіти в умовах змін» / НАПН України, ДВНЗ «Університет менеджменту освіти» НАПН України*. К., 2014. С. 26–28. Режим доступу : <http://bal.znaimo.com.ua/docs/25745/index-12572.html>

- Khilko, S. O. (2014). Fasylytatyvnyi pidkhd do profesiinoi pidhotovky maibutnikh psykholohiv [Facilitative approach to professional training of future psychologists]. *Tezy Vseukr. nauk.-prakt. Internet-konf. «Psykholoho-pedahohichne zabezpechennia modernizatsii pislidyplomnoi pedahohichnoi osvity v umovakh zmin» – Theses of the All-Ukrainian science and practice Internet Conf. «Psychological and pedagogical support for the modernization of postgraduate pedagogical education in the conditions of change»*. DVNZ «Universytet menedzhmentu osvity» NAPN Ukrainy. Kyev, Ukraine. Pp. 26–28.
15. Шоцкая Г. А. Социальная фасилитация в системе обучения студентов иностранному языку. Минск: Бестпринт, 2007. 50 с.  
Shockaya, G. A. (2007). Social'naya fasilitaciya v sisteme obucheniya studentov inostrannomu yazyku [Social facilitation in the system of teaching students a foreign language]. Minsk, Belarus: Bestprint, 50 p.
16. Eraut, M. (1978). Some perspectives on consultancy in inservice education. *British Journal of Inservice Education*. V.4, N 1–2. P. 9–95.
17. Loevinger, J. (1976). *Ego Development: Conceptions and Theories* (Jossey-Bass Behavioral Science Series). San Francisco. 542 p.

**Sahach O.**

ORCID 0000-0002-4504-3405

Doctor of pedagogics, associate professor of the department  
of the correctional education pedagogy and management,  
Chernihiv Regional Institute of Postgraduate Pedagogical Education of K. D. Ushynskyi  
(Chernihiv, Ukraine) E-mail: Oksmos78@ukr.net

**Hryshko Yu.**

ORCID ID 0000-0002-0818-9130

Director of the general institution of secondary education № 150, Kyiv  
(Kyiv, Ukraine) E-mail: yurijgrishko@ukr.net

**Hryshko L.**

ORCID ID 0000-0003-2996-2556

Senior Lecturer Department of health and sports technologies  
National Technical University of Ukraine "Ihor Sikorsky Kyiv Polytechnic Institute"  
(Kyiv, Ukraine) E-mail: laraukar@gmail.com

#### FACILITATIVE APPROACH IN THE PROCESS OF CONTINUOUS PROFESSIONAL GROWTH OF TEACHERS

*There are two stages of continuous professional growth for a physical education teacher: the stage of professional self-determination and development while studying in a higher education institution, and the stage of professional development during the post-graduation studies and advanced training. The success of the process of future physical education teachers' training generally depends on the nature of professional and pedagogical interaction, as well as, the nature of the person. Furthermore, the interaction between the higher education instructor and the physical education teacher, as a part of the professional development process of the second one, creates a situation of partnership, mutual access to pedagogical resources, forms the basis for professional growth of all its participants. For the professional teacher's development, the interaction that appears during the communication between members of the group of teachers-listeners is important. The lecturer acts in several roles, including a facilitator and an advisor, and in each of them he organizes the interaction of participants in the training process.*

**The main purpose of the article** is to review the features of the facilitative approach as one of the fundamental principles in the process of continuous professional growth of physical education teachers.

**The methodological bases of the article** are philosophical, psychological, pedagogical theories and regulations that reveal the conceptual approaches due to the studied issues.

**The scientific novelty** lies in the study of the essence of the facilitative approach due to the process of continuous professional growth of physical education teachers.

**Conclusions.** The pedagogical support in the professional development of a physical education teacher becomes very decisive in the process of continuous professional growth. The study is based primarily on understanding the potential opportunities for professional development of the personality, which are already inherent in it.

**Key words:** continuous professional growth, future physical education teacher, physical education teacher, congruence, facilitation.

Стаття надійшла до редакції 30.11.2021 р.

Рецензент – доктор педагогічних наук, професор, дійсний член (академік) НАПН України М. О. Носко